УДК 636.084:633.853.494
© 2012

ВИКОРИСТАННЯ НАСІННЯ РІПАКУ В РАЦІОНАХ КОРІВ

Наведено оцінку результатів використання борошна з насіння канолових сортів ріпаку озимого у годівлі корів в умовах АР Крим.

А.П. Лазаревич,
доктор сільськогосподарських наук
Інститут сільського господарства Криму НААН

Забезпечення сільськогосподарських тварин повноцінними і дешевими кормами є одним з ключових чинників нарощування виробництва конкурентоспроможної тваринницької продукції. Аналіз багаторічного вирощування ріпаку озимого в Криму свідчить, що ця культура має стати пріоритетною в кормовиробництві республіки, оскільки вона дає змогу завдяки вегетації в осінньо-весняний період року вже в квітні місяці отримувати високобілкові і дешеві корми і, крім того, ранній силос або сінаж, а пізніше — концентровані корми (насіння, макуху, шрот) [1—3].

Останнім часом вітчизняними ученими проведено цілеспрямовані дослідження, пов'язані з проблемою зниження токсичних чинників у рапсових кормах. У зв'язку з цим в АР Крим значного поширення набули канолові сорти цієї культури селекції Івано-Франківського інституту АПВ та Інституту олійних культур НААН.

Водночас розширення зон використання і різноманіття позитивних якостей ріпаку озимого зумовлює дедалі більший інтерес учених і практиків, що працюють у галузі кормовиробництва і тваринництва, оскільки маловивченими залишаються питання впливу деяких кормів з ріпаку на продуктивність тварин за низької якості інших кормових інгредієнтів раціону.

Матеріал і методика досліджень. Для оцінки ефективності використання борошна з насіння ріпаку сорту Галицький у годівлі дійних корів було проведено науково-господарський дослід на 2-х групах корів української червоної молочної породи. Комплектацію груп піддослідних тварин здійснювали за принципом аналогів з урахуванням походження, продуктивності, віку в отеленнях, стадії лактації, живої маси і стану здоров'я в попередній період досліду.

Згідно зі схемою досліду коровам-аналогам контрольної групи згодовували корми за основним раціоном (ОР) обмеженого асортименту і середньої якості, а дослідної — ОР + борошно з насіння ріпаку (табл. 1).

У процесі досліджень використовували загальноприйняті методи проведення дослідів на сільськогосподарських тваринах: хімічні — для оцінки якості кормів і продукції; біохімічні — для вивчення обміну речовин в організмі піддослідних корів; статистичні — для математичної обробки отриманих результатів.

Результати досліджень. Годували піддослідних корів згідно із загальноприйнятими нормами для сільськогосподарських тварин з використанням кормів місцевого виробництва. У раціони вводили сіно люцернове, сінаж вико-пшеничний, силос кукурудзяний і зерносуміш, до якої входили: ячмінь — 50% (за масою), пшениця — 12,5—30, екструдована соя — 20—37,5% (контрольна група) та еквівалентна кількість насіння ріпаку замість екструдованої сої (дослідна група). Мінеральні добавки — кухонна сіль і крейда. Розроблено середньодобові раціони годівлі піддослідних корів в обліковий період (табл. 2).

Як свідчать дані табл. 2, додавання до раціону корів дослідної групи борошна з насіння ріпаку дало змогу підвищити вміст сирого жиру на 36—63%. За всіма іншими показниками раціони піддослідних корів були ідентичними. Годували тварин відповідно до прийнятого у дослідному господарстві розпорядку дня: грубі і соковиті корми згодовували в натуральному вигляді, концентровані корми готували на малогабаритній комбікормовій установці «Лідер». Досліджувані корми і мінеральні добавки піддослідним коровам згодовували у складі зерносуміші.

Усім тваринам згодовували концкорми індивідуально, відповідно до їхньої продуктивності й авансування на роздоювання. До поїдання зерносуміші з насінням ріпаку корів привчали

1. Схема досліду

Група	Період		
	зрівняльний	обліковий	
Контрольна	Основний раціон (ОР), прийнятий у господарстві	0—45 діб ОР+20% екструдованої сої	45—90 діб ОР+37,5% екструдованої сої
Дослідна	ОР	ОР, в якому замість екструдованої сої додавали еквівалентну кількість борошна з насіння ріпаку	

2. Добовий раціон для корів в основний період досліду (у середньому на 1 гол.), кг

Корм	Група			
	контрольна		дослідна	
	0—45 діб	45—90 діб	0—45 діб	45—90 діб
Сіно люцернове	–	4,0	–	4,0
Сінаж вико-пшеничний	23,0	–	23,0	–
Силос кукурудзяний	–	26	–	26
Дерть ячмінна	2,0	2,0	2,0	2,0
» пшенична	1,2	0,5	1,2	0,5
Екструдована соя	0,8	1,5	–	–
Насіння ріпаку*	–	–	0,8	1,5
Сіль кухонна, г	80	80	80	80
Крейда кормова	100	100	100	100
У раціоні міститься:				
Суха речовина, кг	13,9	13,2	13,9	13,2
Кормові одиниці	11,6	12	11,9	12,7
ДОЕ	122	130	126	138
Сирий протеїн, г	1698	1996	1595	1803
Перетравний протеїн, г	1050	1412	950	1225
Сира клітковина, г	3785	3173	3795	3192
Крохмаль, г	1942	1489	1932	1471
Цукор, г	673	350	599	290
Сирий жир, г	458	621	625	1015
Кальцій, г	121	116	121	115
Фосфор, г	47,7	39,4	45,9	36
Магній, г	35,5	31,8	33,5	27
Сірка, г	26,7	24,7	24,7	20,8
Залізо, мг	5055	562	4955	375
Мідь, мг	144	91,8	132	70,5
Цинк, мг	456	357	430	306,5
Марганець, мг	956	300	935	259
Кобальт, мг	4,35	2	4,28	1,87
Йод, мг	2,74	2,45	2,58	2,15
Каротин, мг	576,7	717	576,5	716
Вітамін D, тис. МО	4140	2740	4140	2740
Вітамін Е, мг	947	1307	919	1301

* Масова кількість ерукової кислоти в сухій речовині корму — 0,2%, глюкозинолатів — 43 мк·моль/г при ГДК — відповідно 1,5% і 45 мк·моль/г.

поступово, протягом 10 днів. Потім перші 45 днів корови дослідної групи отримували 0,8 кг борошна з насіння ріпаку в добовому раціоні, а далі до кінця досліду — 1,5 кг ріпакового борошна замість еквівалентної кількості екструдованої сої в контролі.

Поїданість об'ємних кормів була високою і становила у середньому 92—95%. Контролювали стан здоров'я піддослідних корів клінічним обстеженням їх наприкінці досліду, однак ознак захворювань тварин контрольної і дослідної груп не виявлено. Дослідженням хімічного складу насіння ріпаку встановлено, що в цьому кормі міститься: сухої речовини — 92,8%, протеїну — 20,9, жиру — 40,2, клітковини — 21,4, безазотистих екстрактних речовин — 27,6 і золи — 4,1%. Перетравність поживних речовин за [4] становила: протеїну — 65%, жиру — 73, клітковини — 54 і БЕР — 70%. Поживність 1 кг насіння ріпаку сорту Галицький становила 1,88 к.од.

Оцінка продуктивного впливу борошна з насіння ріпаку свідчить, що додавання до раціо-

3. Молочна продуктивність піддослідних корів

Показник	Група			
	контрольна		дослідна	
	0—45 діб	45—90 діб	0—45 діб	45—90 діб
Середньодобовий надій молока, кг:				
натурального	9,62±0,3	8,51±0,4	9,32±0,2	8,81±0,4
4%-ї жирності	9,09±0,46	8,62±0,44	9,27±0,47	8,99±0,45
Жирність молока, %	3,83±0,08	4,05±0,10	4,04±0,10	4,09±0,11
Білковість », %	2,82±0,05	2,79±0,04	2,82±0,05	2,84±0,05

4. Порівняльна ефективність виробництва молока за використання повножирової сої і насіння ріпаку

Показник	Повножирова соя	Насіння ріпаку
Вихід кормових одиниць з 1 га, ц	36,6	39,4
Загальна поживність добового раціону для піддослідних корів, к.од.	12,0	12,7
Питома вага досліджуваних кормів у раціоні, %	18,0	23,0
Середньодобове споживання досліджуваних кормів, к.од.	2,17	2,95
Середньодобовий надій молока 4%-ї жирності, кг	8,62	8,99
Отримано молока за рахунок досліджуваних кормів, кг	1,6	2,1
Вихід молока з 1 га, ц	26,3	27,9

ну новотільних корів 0,8 і 1,5 кг цього корму на 1 гол. на добу замість еквівалентної кількості екструдованої сої не мало істотного впливу на їхню молочну продуктивність (табл. 3).

Враховуючи показники урожайності порівнюваних концентрованих кормів — повножирової сої і насіння ріпаку, зробили розрахунок виходу кормових одиниць з 1 га земельної площі, який за контрольним варіантом становив 36,6, дослідним — 39,4 ц к.од., або на 7,65% більше.

Визначено результати оцінки ефективності досліджуваних технологій за показниками виходу молока з 1 га кормової площі (табл. 4).

Як свідчать показники табл. 4, вихід молока з 1 га посівної площі завдяки згодовуванню коровам повножирової екструдованої сої сорту Одеська 150А становив 26,3 ц, а насіння ріпаку сорту Галицький — 27,9 ц, або на 6,1% більше.

Отже, найвищих показників щодо виходу кормових одиниць і молока з одиниці земельної площі в нашому дослідженні доягнуто за використання борошна з насіння ріпаку.

Висновки

В умовах недостатньої якості заготовлених кормів рекомендуємо підвищувати енергетичну і протеїнову цінність раціонів для молочної худоби, додаючи борошно з насіння канолових сортів ріпаку озимого. Установлено, що згодовування коровам у період лактації 1,5 кг такого корму забезпечує підвищення виходу молока з 1 га посіву на 6,1% порівняно з еквівалентним використанням екструдованої сої.

Бібліографія

1. *Гаганов А.П., Григорьев Н.Г.* Использование зерна кормовых бобов, рапса и ячменя в составе экструдированных смесей в рационах коров//Зоотехния. — 2007. — № 8. — С. 18—20.

2. *Жадан А.М.* Химический состав, кормовые достоинства зеленой массы и зерна рапса: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. с.-г. наук. — К.: УСХА, 1982. — 18 с.

3. *Жукорський О.М.* Відходи переробки ріпаку в годівлі тварин//Тваринництво України. — 2007. — № 3. — С. 32—34.

4. *Ментух Ф.А.* Использование семян рапса и продуктов его переработки в кормлении телочек// Зоотехния. — 1998. — № 6. — С. 15—16.